

LEA WIERØD BORČAK
UFFE HOLMSGAARD ERIKSEN
FEDJA WIERØD BORČAK

Visionen for SANG

Hvis nogen skulle have været i tvivl, så må den da være udryddet efter flere måneder med conoravirus og nedlukning: Sang er uvurderligt for vores samfund lige nu. Det virker helt paradoksalt, at det første, vi gav os til, da det blev forbudt at forsamles, var fællessang. Men sangen har dog allerede inden krisen redet på en stigende bølge af popularitet. Gennem de sidste år er sangarrangementer skudt op over hele landet, fra landsdækkende og tv-transmitterede til lokale sangaftner på caféer og biblioteker, ligesom sangprogrammer som X-Factor har fyldt op i sendefladen. Herudover er der for tiden også stor institutionel opbakning til udvikling af den danske sangkultur med organisationer som Sangens hus, projektet ALSANG 2020 etc. Hertil kommer, at sange generelt er en af de absolut mest udbredte kunstformer, vi har. De fleste har sang inde på livet hver dag; hvis ikke ved selv at synge så ved at lytte til sange gennem streamingtjenester på mobilen eller ud af butikshøjtalerne. Sang er med andre ord allestedsnærværende i vores kultur. Og det at synge sammen har været en menneskelig praksis så langt tilbage vores kilder rækker.

Indtil nu har sangen ikke haft sit eget forum for kritisk dialog. Mens der findes tidsskrifter for litteratur og poesi, musik, dramatik, kunst etc., findes der endnu ikke et tværfagligt forum, der interesserer sig for sang som en blanding af flere udtryksformer. Vi mener, at tiden er moden for et sådant tværfagligt tidsskrift. Tidsskriftet SANG sigter altså mod at blive et interdisciplinært mødested, som kan rumme sang i alle dets facetter. Til grund for tidsskriftet ligger derfor en bred og inklusiv forståelse af sang: fra pop til klassisk, rap

til folkesang, solosang, fællessang og kirke- og salmesang. Vi forestiller os at tidsskriftet vil rumme en rig flora af perspektiver på sang, der fokuserer på f.eks. sanghistorie, sangskrivning, stemmens fysiologi, neurovidenskabelige aspekter af sang, forholdet mellem tekst og melodi samt sociologiske og antropologiske foreteelser. Sang er et fænomen, der traditionelt er blevet udforsket af en bred vifte af fagligheder, herunder musikvidenskab, litteraturvidenskab, sociologi, etnologi, religionsstudier og lægefaglige studier, som hver har behandlet et delaspekt af emnet og hver lagt sin egen kernefagligheds metoder og vinklinger ned over emnet. Der findes således i dag ikke en selvstændig disciplin for emnet sang. De respektive kunstfagligheder har hver især haft tendens til at privilegere forestillingen om det rene medium. Således har f.eks. litteraturvidenskaben ofte underprioriteret at studere sang til fordel for ”rene” litterære digte, mens musikstudiet ofte har fokuseret på musikken frem for teksten. Sådan en renhedsdiskurs gør sangen fagligt hjemløs.

Den faglige og institutionelle opsplittning gør ikke bare den videnskabelige behandling af emnet sang fragmenteret – den risikerer også at marginalisere sangen. I kontrast hertil står, at sang er en fællesmenneskelig udtryksform, der samler og forener sprogets referentielle kommunikation, musikkens æstetiske og ekspressive udtryk, legemliggør ritualer, forbinder historiske epoker og optræder på tværs af alle kendte kulturer.

Baggrunden for SANG

Det var ønsket om en dialog mellem fagligheder der motiverede os til at stifte SANG. Vi har arbejdet med sang både i vores forskning og som sangere i mange forskellige sammenhænge. Eftersom der ikke fandtes et tidsskrift for denne dialog og med sang som hovedemne, så måtte vi selv kreere et. Bag tidsskriftet står en forening, som er stiftet med det formål at udgive tidsskriftet, og vi har arbejdet det sidste halvandet år på at gøre dette første nummer, hjemmeside og alt det der følger med klar.

Med tidsskriftet SANG har vi ønsket at nå bredt ud. Derfor har vi valgt, at det skal være gratis og tilgængeligt online. Med stigende priser på porto kan det ikke længere betale sig at trykke et tidsskrift af vores størrelse. Det har kun været muligt at indfri denne ambition med hjælp fra Statens Kunstfond, som har ydet økonomisk støtte til tidsskriftet. Vi skal også rette en stor tak til Videncenter for Sang og Sangens Hus i Herning. Da vi barslede med idéen om et tidsskrift,

fandt vi det oplagt og helt naturligt at kontakte Videncenter for Sang, da vores interesser for forskning i og formidling af sang er sammenfaldende. Vi er taknemmelige for, at videncenteret tog imod invitationen til et samarbejde. Vi takker også Sangens Hus for at hjælpe med at arrangere et netværksmøde, der fandt sted den 2. marts 2020. Det møde kom der mange spændende idéer og diskussioner ud af, og nogle af bidragene i dette første nummer er oplæg, der er omskrevet til essays. Desuden er der en kort omtale af mødet i dette nummer.

Vi inviterer alle med interesse for emnet sang til at skrive artikler, som kan være i forskellige formater. Ud over forskningsartikler modtager vi formidlingsartikler, essays, interview, rapporter, kommentarer og anmeldelser. Først og fremmest udgiver vi artikler på skrift, men en så lydlig udtryksform som sang gør det oplagt også at producere lydoptagelser i form af podcasts, audiopapers og interviews. Vi har ikke helt teknikken på plads til audiobaseret formidling endnu, men vi håber at kunne præsentere noget på lyd inden for en ganske overskuelig tidsramme.

En anden ambition er også, at vi kan nå bredt ud geografisk. Tidsskriftet SANG har primært vort eget lille sprogområde som målgruppe, men da lignende forskning og interesse for sang finder sted i Norge og Sverige, er vi også åbne for at modtage bidrag fra vores skandinaviske søskendelande. Vi har den positive forventning til vores læserskare, at de uden større problemer kan læse artikler på norsk og svensk.

I dette nummer

I den første artikel fortæller Anne Marie Leth Michaelsen historien bag den folkekære "Midsommervisen". Gennem breve mellem forfatteren Holger Drachmann og komponisten P.E. Lange-Müller får vi et billede af deres nære og kreative samarbejde. Artiklen viser f.eks., at Lange-Müller var skeptisk over for, at den skulle indgå i eventyrkomedien *Der var en gang*, fordi han mente, at sangen var alt for politisk og at den risikerede at distrahere publikum fra underholdningen.

Jakob Schweppenhäuser spørger i sit essay "Audire aude!" (latin for: vov at lytte!), hvorfor sangtekster historisk set har haft en så marginal position i det litterære felt – i forskningen, undervisningen og kritikken. Hvad er forklaringen på litteraters modvillighed mod at beskæftige sig med sangtekster? Schweppenhäuser foreslår fem grunde, blandt andet at der er en populær forestilling om at sang-

teksten er af ringere litterær kvalitet end f.eks. det traditionelle digt, og at tekstens ordlyd mange gange ikke bliver opfattet, når vi lytter til en sang, hvilket bevirker at den bevidst eller ubevidst bliver betragtet som mindre vigtig.

Seniorredaktør ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og postdoc ved Københavns Universitet Bjarke Moe fortæller i sit essay ”Salmer som sanglige udtryk” om sit og sine forskerkollegeres arbejde med at digitalisere historiske danske salmebøger. Han viser, hvordan dette arbejde kan give os indsigt ikke bare i gamle salmer, men i hele sangens væsen som en handling frem for en ting. En af sangens grundproblemer, nemlig forholdet mellem musik og tekst, foreslår Moe f.eks. den elegante løsning på, at man i stedet for at diskutere hønen og ægget opfatter musik og tekst som en rede, der omslutter helheden.

Fællessang er utrolig populært lige nu, men er det egentlig helt klart, hvad vi mener, når vi siger ”fællessang”? Musiker og sundhedsforsker Lasse Skovgaard minder os i sit essay om, at fællessang ikke bare er én ting og f.eks. ikke altid behøver være skønsang fra Højskolesangbogen. Han har lavet en typologi over forskellige fællessangstyper, som giver os et tankevækkende fingerpeg om, hvor bredt et spektrum begrebet dækker over. Heri ligger også en kærkommen opfordring til at huske, at der ikke er én slags fællessang, der er mere ”rigtig” end andre.

Herudover har vi i dette første nummer rapporter om projektet Samtidssang, om international sangforskning ved en digital konference med base i Universitetet i Gent og om tidsskriftet SANGs netværksdag ved Sangens Hus i Herning. Katrine Frøkjær Baunvig, lektor og leder af Center for Grundtvigforskning ved Aarhus Universitet, præsenterer sit igangværende forskningsprojekt, som undersøger den kæmpe interesse og tilslutning, der har været til mediernes fællessangsprogrammer under corona-nedlukningen. Vi bringer tillige et interview med Ricco Victor, leder af projektet ALSANG 2020, om et nyligt projekt med fædrelandssang på modersmål, og i samme forbindelse en kort refleksion af sanger Jael Nordbek Azoulay, der har indspillet franske versioner af forskellige danske fællessangsklassikere. Endelig bringer vi en anmeldelse af antologien *Syng sammen* om fællessangens gode egenskaber.